



# Lærervejledning til forberedelsesmaterialet "Historien om Middelalderen"

Udarbejdet af Middelaldercentret

## **Lærevejledning til forberedelse før besøg på Middelaldercentret. - Byens borgere og Middelalderen på egen hånd**

Før I kommer til jeres forløb på Middelaldercentret, er det en god ide at lave lidt forberedende arbejde. Det er ikke en forudsætning for forløbet, men det giver en bedre forståelse.

De næste par sider er inspiration og kan bruges uafhængigt af et besøg på Middelaldercentret. Der er ligeledes udarbejdet undervisningsmaterialet "Historien om middelalderen", der kan findes på vores hjemmeside eller fås ved bestilling af forløb. Hæftet og denne lærervejledning kan ligeledes bruges sammen eller uafhængigt af hinanden.

Ønsker I en anden form for arrangement, så kontakt os for en snak om jeres ønsker og emne, så kan vi sikkert strikke et forløb sammen.

### **Baggrundsinformation om Middelaldercentret: Vi er i det herrens år.... – en særlig formidlingsform**

På Middelaldercentret oplever eleverne en middelalderlige købstad ved navn Sundkøbing. Indbyggerne forestiller at leve i tiden omkring år 1400, og de kender ikke til nutidens samfund.

På Middelaldercentret kan vi tilbyde en særlig form for formidling, der giver eleverne en unik mulighed for at leve sig ind i historien. De mulighed for at komme tæt på en rekonstrueret verden, som man kan røre ved og undersøge.

Den sanselige og konkrete måde, eleverne kan møde middelalderen på, giver gode oplevelser, erfaringer og vækker nysgerrighed.

Det er Middelaldercentrets overordnede mål, at alt er så autentisk som muligt, og at bygninger, håndværk, dragter etc. bygger på den aktuelle viden fra arkæologer og historikere.

Når eleverne kommer på besøg i vores by, ser de hvordan man boede, arbejdede og levede det daglige liv.

### **Undervisningsmaterialet "Historien om middelalderen" (kan downloades som PDF via hjemmesiden)**

I undervisningsmaterialet går vi bag om historien, og spørger, hvordan vi overhovedet ved noget om den tid, vi i dag kalder middelalderen. Der vises eksempler på hvordan arkæologen, historikeren og kunsthistorikeren arbejder. Det er dem, der har fundet frem til kilderne bag middelalderens historie og dem, der hjælper os til at forstå, hvordan livet var for 600 år siden. Vi synes det er vigtigt at få denne kildebevidsthed med, således at eleverne tænker på historien som en aktiv fortolkningsproces.

Kombinationen af et besøg på Middelaldercentret og arbejdet med undervisningsmaterialet inddrager alle tre kompetenceområder inden for historiefaget og dækker således en bred vifte af Undervisningsministeriets forenklede fælles mål.

Undervisningen bliver således en vekslen mellem to væsentlige aspekter i historieundervisningen; indlevelse i historien og forståelse for de måder historien viser sig på.

Materialet er udarbejdet som et supplement til besøget på Middelaldercentret, og kan bruges som forberedende og/eller afsluttende materiale, afhængigt af, hvordan besøget er placeret i jeres undervisningsforløb. Siderne 3, 4 og 5 kan bruges uden direkte tilknytning til et besøg på centret.

### **Ridderne:**

I materialet bruges middelalderens riddere som tema. Riddere fascinerer, og de står for mange som karakteristiske for tiden, blandt andet på grund af mange ridderbøger og –film.

Riddervæsenet udviklede sig med de kristnes korstog mod de vantro fra omkring 800-tallet, og var på sit højeste i 1100-tallet. Munkeordener, som Johanitterne og tempelridderne, hvis mål var at kæmpe for den kristne tro, opstod i kølvandet på disse korstog. Mange konger, adelige og eventyrlystne folk drog afsted på disse korstog, der også blev set som en form for pilgrimsrejse og en måde at bøde for sin synder.

Ridderen blev et ideal, som især fik stor betydning for adelen. Til at starte med, var det at blive slået til ridder, ensbetydende med at blive optaget i den privilegerede adelsstand, men efterhånden blev titlen arvelig og det var derfor kun adelige, der kunne slås til ridder.

Adelen havde privilegier i forhold til resten af befolkningen, men havde også forpligtelser over for kongen. De skulle til hver en tid, kongen ønskede det, stille med mænd til en hær og drage i krig med kongen.

Ud over denne pligt over for kongen, blev det anset for god dannelse at deltage i turneringer, tage på pilgrimsrejse og opføre sig høvisk.

Hæftet "Historien om middelalderen" fortæller ikke, hvem middelalderens riddere var, men om hvilke spor de har efterladt, og som vi i dag kan se og tolke på.

### **Forslag til arbejdsformer**

#### **Brug af materialet**

I materialet introduceres eleverne til den måde hvorpå arkæologen, historikeren og kunsthistorikeren arbejder og hvordan de undersøger historien. Der gives eksempler på den type kilder, de anvender i deres arbejde.

Det er oplagt at dele eleverne op i tre grupper, der hver især arbejder med en af metoderne. Eleverne kan bruge nogle af de mange online portaler og genstandsdata-baser, til at gå på opdagelse i, og finde genstande fra middelalderen (f.eks. Nationalmuseets online digitale arkiv og kalkmalerier.dk).

Det er også muligt blot at bruge det medfølgende materiale.

### Side 3-5

Hvad lærer man om ridderne ved at se på de arkæologiske genstande, der er vist? Hvad er de lavet af? Hvorfor ser de ud som de gør? Hvad blev genstandene brugt til?

Hvad er kendetegnende for den ridder, der fortælles om i historikerens kildetekst? Er han modig, god eller ond? Hvad kendetegner en rigtig ridder ifølge teksten? Hvordan var man en god ridder? I kan lave en liste over de ord, der bliver brugt til at beskrive ridderen i teksten.

Her kan også bruges andre tekster – for eksempel eventyret om Skt. Jørgen og dragen eller en folkevis – for eksempel historien om Ramund.

De kunsthistoriske kilder viser ridderbilleder i forskellige udformninger.

Hvilke ting ser ud til at være de ydre kendetegn for en ridder? Hvorfor er hans hest og våben vigtige? Hvilke genstande kendetegner en ridder på et billede?

Se på forskellige kalkmalerier af riddere og i hæftet.

Sværdet, skjold, våbenskjold og nyredolk går igen på flere billeder. Hesten ser man også på flere af billederne, og på kalkmaleriet af Valdemar Atterdag, er der ganske vist ingen hest, men han bærer et par gyldne sporer.

Snak om hvorfor hesten mon var så vigtigt for ridderen. Hvorfor fremstilles ridderen som han gør på billeder?

### Side 6:

Her er arkæologen, historikeren og kunsthistorikeren samlet. Det er deres viden, der tilsammen giver os den viden, vi i dag har om ridderne. Her kan I sammenfatte de forskellige oplysninger, I fik ud af de tre afsnit og danne et samlet billede af det, I nu ved om ridderen.

Få evt. hver gruppe til at præsentere en kollage/poster med de billeder/genstande/tekster, de har fundet i deres kategori, der omhandler og fortæller noget om ridderen.

Måske mangler I stadig nogle oplysninger? Nogle af dem kan I måske gætte og diskutere jer frem til, men det endelige svar får man aldrig.

Bare man dog kunne spørge et ægte middelaldermenneske....

### Side 7:

Der fortælles kort om, hvordan Middelaldercentret har opbygget en middelalder købstad, som kaldes Sundkøbing.

Ridderne er jo kun en lille del af den verden, der udspiller sig her, og til grundlag for alt det eleverne ser og oplever på Middelaldercentret, ligger der tusindvis af kilder.

Husene er bygget over arkæologiske fund af hustomter, værkstederne er indrettet som de historiske kilder beretter og folkene klædt som på kalkmalerierne. Der ligger dog ikke kun en enkelt kildetype til grund for de enkelte genstande, alt er tjekket på kryds og tværs for at danne så rigtigt et billede som muligt.

Det er en helt lille detektivopgave, at være arkæolog, historiker og kunsthistoriker, da man skal samle spor og danne historier ud fra fragmenter.

Det er en god ide, at have snakket om nogle ting, eleverne skal lægge mærke til under besøget og måske skal finde ud af – for eksempel ved at snakke med byens borgere.

Eleverne kan, når I kommer hjem, prøve at sammenligne det de oplever på Middelaldercentret, med de kilder, de selv arbejdede med inden besøget. Var ridderne på samme måde, som de blev fremstillet i kilderne? Var noget anderledes?

De bliver en slags eksperter, der kan vurdere og sammenholde den formidlede historie med deres eget kendskab til historiens kilder.

### **For- og bagside (side 1 og 8).**

Forsiden og bagsiden af undervisningsmaterialet, giver en ide om, hvordan vi bruger historiske kilder til at finde ud af, hvordan aspekter af middealderen har været.

### **Forslag til udvidede undervisningsaktiviteter:**

#### **På jagt efter kilder:**

Undervisningsmaterialet er blot forslag til undervisning og kan bruges som afsæt til at gå på jagt efter andre ting.

Tag på besøg i den lokale kirke og kig på kalkmalerierne – hvad fortæller de? Kan I finde ridderen Skt. Jørgen? I kan også se på andre kilder – dragter, bygninger og mad. Lad evt. eleverne tage billeder med deres telefoner af de forskellige malerier, lad dem digte en historie ud fra billederne, som de skal fortælle for klassen. Lad dem aftegne kalkmalerierne.

Er der ikke en kirke i nærheden, så brug [www.kalkmalerier.dk](http://www.kalkmalerier.dk)

Middelalderens mange kilder viser sig i kirker, historiebøger, på museer og rundt omkring i landskabet.

Måske er der en borgruin i nærheden? Her boede ridderen og kongen når han kom forbi. Der findes en app, der viser om der er en kongelig borg i nærheden

<http://www.danmarksborgcenter.dk/da/oplevelser/besog-de-andre-borge> .

Husk blot ved besøg på disse fortidsminder, at de er fredede og skal behandles med respekt.

#### **Kilder til dit eget liv**

Det er spændende at tænke på, hvad man mon kan finde ud af om vores eget liv om 600 år. Hvad tror I kilderne vil være? Prøv evt. at samle en bunke ting (genstande, tekster og billeder), og forestil jer, at I på baggrund af bunken skal fortælle om vores tid (der nu ligger 600 år tilbage). Hvordan ser kildegrupperne ud om 600 år? Meget af vores liv foregår jo online nu, kan de mon bevares og bruges om 600 år?

### Læs en ridderroman

Slå jer sammen med dansk, og læs en ridderroman – for eksempel "Ivanhoe" eller "Robin Hood", hvordan fremstiller de ridderen? Kan de mon bruges til noget som kilder? Hvornår er de skrevet? Læs folkeviser – hvordan fremstiller de ridderen og kan de bruges som kilder? Hvornår er de skrevet?

Skriv jeres egen ridderhistorie eller ridderdigt – et epos.

Lav Skt. Jørgen og dragen som teaterstykke.

Øv jer i at skrive gotisk skrift med fjerpen og blæk. Se på nogle tekster fra den gang. Snak om hvordan bøger var udsmykket og også fortalte historier med billeder.

Kildekritik:

Statens Arkiver/Rigsarkivet har lavet en fin lille introduktionsfilm, der forklarer hvordan man forholder sig kritisk til forskellige typer kilder: <https://www.sa.dk/undervisning-forskning/grundskolen/kildekritik-introfilm>

### Faglige Fælles Mål

Ved at bruge undervisningsmaterialet og et besøg på Middelaldercentret, kommer I godt rundt om kompetencemålene for historie. Her er både Kronologi og sammenhæng, kildearbejde og ikke mindst historiebrug.

Hvis I ligeledes inddrager dansk eller religion, vil en del af disse kompetencemål også kunne indfries.

Eleverne får indblik i fagbegreber og udviklet deres sprogbrug, således at de bliver i stand til at vurdere, diskutere og reflektere over historien.

Husk, det er altid muligt at kontakte os, hvis I arbejder med et bestemt emne eller gerne vil have fokus er på noget bestemt.

Vi glæder os til at se jer i Sundkøbing!